

מי יעזור לנו להכריח את האו"ם לפעול למען אחדות קונגו?
מאקרה ומקונאקרי באה התשובה: אנחנו מקאהיר באה קריאה מהדהדת: הגנו! ירושלים התעטפה בשתיקה. שתיקה עמוקה, שועקה לשמי אפריקה.

★ ★ ★
פני ימים מעטים השמיע ראש ממשלת ישראל פסוק נבון מאוד. הוא בישר לבאי ועידת-רחובות כי המאבק בין העמים הנחשלים לבין העמים המפותחים חשוב יותר מאשר המאבק בין המערב לבין הגוש הקומוניסטי. **במאבק השני יכולה (והייתה) ישראל להיות ניטראלית. אין היא יכולה להיות ניטראלית במאבק הראשון. הדבר פשוט לא יינתן לה. לכך יראנו גמאל עבד אל-נאצר.** עוד לפני שלושה חודשים היתה השפעתו של נשיא רעים באפריקה הכושית מצומצמת מאוד. גם קחאמה אנקרומה וגם סקו טורה חשדו בו שהוא מנסה להפוך את עצמו לקיסר הבלתי-מוכתר של היבשת. בקונגו, ארץ שסבלה במשך דורות ממסחר-העבדים הערבי, היה פופולארי עוד פחות. אולם הגיון המציאות המדינית מסוגל לשנות במהרה סטימיזמים מסוג זה. מאווי צ'ומבה, קהיזילנגו הבלגים, הכריז על פרישתו. כסף בלגי וכידונים בלגיים ביצרו את מעמדו. תחנות-השידור של המערב נתנו לו גיבוי לאסיסי. האו"ם, בו שולט עדיין המערב, סירב להתגייס למען מיגור המשטר הפורש. יתכן כי הדבר גם לא היה רצוי. איש לא ישיש לקראת תקדים, שיאפשר לרוב באו"ם להתערב במאבקים פנימיים של מדינות-הברית.

רבים מאזרחי ישראל, היתה זאת ידיעה מדי הימה. הממונה על השגרירות הישראלית בקונגו גורש מועידת שרי-החוקן האפריקאים בליאופולדוויל, בירת קונגו, בה נוכח כמשקיף. הפנים הדיפלומטיות של ישראל כבר רגילות לסטירות לחי אפריקאיות. ישראל הוחרמה כמה פעמים במסיבות הנציגים האפריקאיים באו"ם, אליהן הוזמנו נציגי כל שאר הברות האו"ם. משקיף ישראלי גורש מהועידה אפריקאית שנתיקסה בקונאקרי, גינאה. ישראל הושמעה על-ידי צירים ממפלגת הממשלה בפארלמנט של גאנה. **אולם הפעם היתה סטירת-הלחי הרבה יותר מכאיבה.**

כי קונגו, כך היה נדמה לרבים, חייבת לנו תודה. האם לא הצילו רופאים ישראלים את תושבי קונגו ממגיפות ממאירות? האם לא היתה ישראל הראשונה שהציעה מי לגות לתלמידים קונגואיים? האם לא שלחנו את שרה-אוצר שלנו, האישה מס' 2 בממשלה, לטכס עצמאותה? והנה — מעשה מחפיר זה. ולא חשוב אם גורש הנציג הישראלי לבדו, או שגם יתר המשקיפים נתבקשו לצאת כדי לרכך את המכה. **חשוב רק זה: הנציג המצרי דרש לסלק את הישראלי. נציגיו כל היבשת הסכימו לכך, בצורה זו או אחרת.** זהו סימן-דרך במיצעדו האפריקאי. הבה נעזור ונשאל: מדוע זה קרה? ★ ★ ★

ראש וראשונה, מסתבר כי הפרנו בקצת בהערכת התפקיד ההיסטורי של הרופאים הישראלים. הפה"ר זה נבעה מכוונת טובות. אורחי ישראל רצו להאמין כי

הסמטורה

קונגו היתה זקוקה לחיילים כדי לתכנן את הפלישה לקטאנגה — או לפחות לאיים בה. הם לא יכלו לבוא מברית-המועצות, כי הדבר היה גורם למלחמת-עולם. הם יכלו לבוא רק מארצות אפראסיה. **לגאנה ולגינאה אין כמעט צבא. על תונים ואתיופיה איי אפשר לסמוך במאבק אנטי-ימעי רבי. על כן נראה גמאל עבד אל-נאצר כמושיע. יש לו צבא. יש לו נשק חדיש. יש לו מטוסים. הוא הציע הכל, ללא הגבלה. נגר צבא מכווטר כמו זה של קטאנגה, זה היה די והותר.** ישראל, כמובן, לא הציעה דבר. היא שתקה, וקיוותה שיסכחו אותה.

★ ★ ★
מי שך כמה ימים נוצר מצב עדין מאוד. עד שהסיכויים דאג האמרשילד להטיס את חיילי רעים לקונגו במיסגרת האו"ם, היה נדמה כי יהיה צורך לגייס את מטוסי רעים וגאנה לביצוע ההסטה. חיל-האוויר של גאנה כפוף למדריכים ישראלים. נתעוררה השאלה: האם יטיסו הישראליים את חיילי רעים, הנמצאים (לדבריהם) במצב של לוחמה עם ישראל?

פארדוכס זה מודגם יפה את מצבה של ישי ראל כלפי אפריקה. הוא לא נעלם מעיני עבד אל-נאצר, וגם לא מעיני אנקרומה. כבר למחרת היום הודיע ראדיו קאהיר כי גאנה החי ליטח לסלק את המדריכים הישראליים, להחזיר ליפם במדריכים מצריים.

אם נכונה ידיעה זו אם לאו: זוהי פשיטת-הרגל של הניטראליזם הישראלי כלפי אפריקה. מי ששולח מדריכים צבאיים לגאנה, מוכרח להיות מוכן לפעול בהתאם לקו המדיני של גאנה, שהוא אנטי-אימפריאליסטי. אחת צפויים המדריכים לגירוש, וכאשר מגרשים מדריכים צבאיים, סופם של המדריכים החקלאיים להיות מסולקים אף הם. **איי אפשר להיות בעד צ'ומבה ובעד לומומה כה. אי אפשר להיות פופולאריים גם בכריסל וגם בליאופולדוויל.**

★ ★ ★
צ'ומבה ולומומבה אינם שני אנשים. הם שתי תופעות כלי-אפריקאיות. לכל עם אפריקאי יש הצימבה והלומומבה שלו. בכל מדינה חדשה או עתידה נערך המאבק בין הקהילתיים שסופחו על-ידי השליטים הקולוניאליים לבין המנהיגים הלאומניים החדשים, בין סנגאל לסודן. **לאחרונה מתרבות בישראל הפנים האפריקאיות.** ועידת-רחובות יכלה להתגאות באוסף סמלונים של עסקנים ושווריצורים. מי הם היו? האם היו צ'ומבאים או לומומבאים? המנהיג הבכיר היה האב פולבר יולו, הרודן של קונגו הצרפתית-לשעבר. יולו הוא צ'ומבה אף יותר מצ'ומבה, אויב אישי מושבע של לומומבה שכנו, בעל אורינטאציה מוחלטת על צרפת. שני בדרגה היה סגן ראש ממשלת צ'אד, ליזאט. הוא כליכר פרו-מערבי, שסולק מתפקידו עוד בזמן ששהה בישראל.

יש בכוחם להציל עם נחשל מפני סכנות אימות. הם רצו להאמין כי בעוד האחרים ממטירים סיסמאות עקרות, הנה מביאה ישראל ישועה בחזית שכולה אנשית, כולה חיובית. **אולם מסתבר כי אורחי ישראל הלכו גם בשטח זה שולל אחרי תעמולת-הזוועה הבלתי גיט ששלטה בעתונות.**

הם חשבו כי כל הרופאים הלבנים נשחטו או ברחו, וכי כל האחיות הלבנות נאנסו או נמלטו. היה נדמה להם כי לא נשאר אף רופא אחד וכי קונגו הישראלים בא כגואל. אלא המצב פשוט לא היה כך. פרט למקומות מעטים, לא ברחו הרופאים הבלגיים והאחיות הלבנות. זעם המוני קונגו, שהופנה כלפי הקצינים הפלאמיים והפקידים הבלגים, לא פגע ברופאים ובאורחים אחרים. גם בכתי-החולים שננטשו על-ידי הלבנים, נשאר הצוות הקונגואי המנוסה, ששלט במצב. **אין ספק כי הרופאים הישראליים הוסיפו תרומה לקיום התברואה הקונגואית. בארץ בה יש רופאים כה מעטים, כל רופא מוסף. אולם התפקיד היה עד אין שיעור פחות דראי מת מכה שנראה בתליאביב.**

ואפילו היה המצב שונה, אפילו היו הרופאים הישראליים נראים כמלאכי-שרת וכגואלי-המונים, האם היה הדבר משנה את המצב? האם יכלה תרומה הרומנטית זו להשפיע על היחסים הפוליטיים, כפי שקיוו אנשי משרד-החוקן בירושלים? לפני דור נהגו תועמלנים הציוניים להצביע על התועלת הרבה שמביאים רופאי קופת-חולים לפלאחים בכפרים הערי-ביים הסמוכים. הם האמינו בכל הרצינות כי התועלת הרפואית או החומרית שהם מפקינים מן ההתיישבות הציונית שקולה בעיני הערבים כנגד שאיפתיהם הלאומיות החיוניות. הרבה דם נשפך עד שאתם תועמלנים הבינו — מאותו מדין — כי שום אדם אינו מוכר את שאיפתו לחרות לאומית תמורת הרחבה נגד אבנעבנות.

לקח זה יפה גם לגבי קונגו. ★ ★ ★
אשר רוצח משודרהב שם סכין על צווארו של אדם, אין דעתו של זה פגיה לספל ביבלת על רגלו. זה מצבה של קונגו. המדינה החדשה לוחמת על עצם קיומה, בתנאים קשים אף מאלה שעמדו לפני מדינת-ישראל הצעירה בתש"ח. אויבי אודי — הקולוניאליזם הבלגי — הצליח לקרוע ממנה את חבל קטאנגה, אשר בלעדיו אין קיום לקונגו כולה. גם בכל שאר חלקי המדינה בוחשים סוכנים רזיזים בקלחת, מעודדים ראשי-שבטים נחשלים וצמאי-שררה לקום נגד הממט שלה הלאומית.

זוהי מלחמה לחיים ולמוות — וקונגו האנשים הנאמנים וחסרי-הנסיין, המהווים ברגע זה את הלאומיות הקונגואית, יודעים זאת. אין הם שואלים: מי שלח לנו רופאים? מי מוכן לתת לנו ארמאי לטח ארוך? מי יקים לנו את בנייני הממשלה? מי יתכנן את החקלאות שלנו? **הם שואלים: מי יעזור לנו להציל את קונגו מידי הקולוניאליזם הבלגי? מי יעזור לנו לכי בוש בכוח הנשק את השטחים הפורשים?**

היו ברחובות גם אפריקאים מפוג אחר, מדרג נמוך יותר. אך כבר מסתמן קו ברור: ככל שמדינה אפריקאית היא אנטי-קולוניאליטית יותר, כן היא מתרחקת מישראל. הדוגמה: גינאה. וככל שמדינה אפריקאית נתמכת יותר על-ידי המערב, כן יחסיה עם ישראל הדוקים יותר. הדוגמה: ליבריה.

מי שמאמין כי אנשים כמו צ'ומבה יחזיקו מעמד באפ"ר, ריקה, יכול להיות מאושר ממצב זה. אך מי שיודע כי שנותיהם ספורות, וכי העתיד שייך ללאומנות האפריקאית, חייב לראות את המצב בהרדה עמוקה.

★ ★ ★
ביום האנשים בצמרת ישראל, ובייחוד במשרד החוקן, הרוצים בכנות להכות שורשים באפריקה. אך נדמה כי איש מהם אינו מוכן לשלם את המחיר: ההינתקות ממערב אירופה, מן המחנה הקולוניאליסטי, מצרפת, ואולי מן המערב כולו. **מי שאינו מוכן לשלם את המחיר הזה, מרי טב שיפסיק להשלות את עצמו.** כי אז חבל על כל אגורה שתושקע באפריקה. חבל על כל נסיעה של שרי. אם לא תשלם ישראל תשלום זה, סופה לאבד לא רק את קונגו. סופה לאבד גם את גאנה, המייצגת את ממשלת קונגו בישראל. סופה לאבד את צ'אד, את ארצו של יולו, את ניגריה, את מאדאגאסקאר, את ליבריה — כאשר תחול התמורה הלאומית הבלתי-נמנעת בארצות אלה, במקום או במאוחר. עוד לפני חודשים מעטים צייר בן-גוריון באירופה תמונה מלבבת של ישראל הקטנה, המהווה גשר בין המערב לבין אפראסיה, ששריה יכולים ללחוץ ביום או את ידי המלכה האם הבלגית, וביום ב' את ידי לומומבה. נאשר הופיע הצנחן המצרי הראשון בגמלת-התעופה של ליאופולדוויל, חלפה אשלייה זו עם הרוח. **הבחירה היא אכזרית. אך אין מניס ממונה.**